

Nybro kommun
kommun@nybro.se

Rektorn vid Fagerslättsskolan
johan.theander@nybro.se

Beslut för grundskola

efter tillsyn i Fagerslättsskolan
i Nybro kommun

Tillsyn i Fagerslättsskolan

Skolinspektionen genomför tillsyn i Nybro kommun under hösten 2012. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga skolenheter i kommunen.

Fagerslättsskolan besöktes av Skolinspektionen den 6 och 7 november 2012.

Fakta om skolan

Fagerslättsskolan ligger i centrala Nybro. I skolan, som omfattar förskoleklass och grundskola årskurs 1–6, finns vid tiden för tillsynen 216 elever. 40 av dessa elever går i förskoleklass. Skolan har två förskoleklasser och två parallella klasser i årskurserna 1–4. I årskurs 5 och 6 finns vardera en klass.

Drygt 40 procent av Fagerslättsskolans elever har annat modersmål än svenska. Flera av eleverna är nyanlända till Sverige. Undervisningen för dessa nyanlända elever bedrivs i en så kallad förberedelseklass som skolan benämner "Globen". Eleverna i förberedelseklassen är också placerade i ordinarie klasser och utifrån individuella förutsättningar och behov sker elevernas undervisning successivt alltmer i den ordinarie klassen.

Skolan leds av en rektor som tillträdde tjänsten i maj 2012. Personalen är indelad i tre arbetslag med varsin arbetslagsledare. Därutöver finns ytterligare ett arbetslag på skolan, detta omfattar kommunens modersmåls lärare men för dessa lärare är inte rektorn chef.

Skolinspektionen har tagit del av Fagerslättsskolans sammanställningar gällande kunskapsresultaten i årskurs 3 och 5 år 2011 samt årskurs 3 och 6 år 2012. Av dessa framgår att i årskurs 3 har måluppfyllelsen i ämnet svenska utvecklats positivt, från 77 procent år 2011 till 89 procent år 2012. I ämnet matematik är resultatutvecklingen den motsatta. År 2011 nådde samtliga elever i årskurs 3 målen i matematik medan måluppfyllelsen år 2012 var 82 procent. I ämnet svenska som andraspråk når samtliga elever kunskapskraven både år 2011 och 2012.

Vad gäller elever i årskurs 6 så nådde år 2012 alla elever de nationella kunskapskraven i enbart ämnet samhällskunskap. Måluppfyllelsen i övriga ämnen varierar stort detta år. I vissa ämnen är det enstaka elever som inte når kunskapskraven medan det i andra är en betydande andel elever. Historia har lägst måluppfyllelse, i detta ämne nådde 62 procent av eleverna de kunskapskrav som minst ska uppnås.

Helhetsbedömning

Fagerslättsskolans kunskapsresultat behöver förbättras. Av skolans resultatsammanställningar framgår att det år 2012 endast var i ämnet samhällskunskap som samtliga elever i årskurs 6 nådde de kunskapskrav som minst ska uppnås. I flera ämnen var det en betydande andel elever som inte nådde målen. Skolan har inte analyserat resultaten och inte heller vidtagit några särskilda åtgärder för att förbättra dessa kunskapsresultat. Det är angeläget att rektorn aktivt driver utvecklingsarbetet och tar ett tydligt an-

svar för att det på skolenheten bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete. En del i detta arbete är att följa upp och analysera kunskapsresultaten.

För att förbättra elevernas resultat måste rektorn säkerställa att särskilt stöd ges till de elever som är i behov av det och i samtliga ämnen. Skolans fokus är att genom olika insatser utveckla elevernas språkliga förmågor och det finns rutiner för att utreda elevers behov av särskilt stöd i framförallt svenska och matematik. Elevers behov av stöd i andra ämnen klarläggs inte alltid, bland annat utreds inte om elever behöver studiehandledning på modersmål.

Bristen på pedagogisk utredning kan leda till att alla elever inte får det särskilda stöd som de har rätt till. Åtgärderna för särskilt stöd ska främst genomföras inom den ordinarie klassens undervisning men i Fagerslättsskolan ges stöd företrädesvis enskilt eller i andra grupperingar och utanför klassrummet. Då ett åtgärdsprogram syftar till att säkerställa att en elev får det särskilda stöd som eleven behöver och har rätt till är det viktigt att rektorn säkerställer att de åtgärdsprogram som utarbetas på skolan beslutas och utformas enligt författningarnas krav.

Den skriftliga individuella utvecklingsplanen utgör en del i arbetet med att ge alla elever den ledning och stimulans de behöver i sitt lärande, för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. För att åstadkomma detta måste varje lärare på Fagerslättsskolan i högre grad anpassa sin undervisning efter elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Rektorn och lärarna måste också se till att samtliga omdömen ger elever och föräldrar information om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven har undervisning i.

Det pågår ett arbete på Fagerslättsskolan för att skapa förutsättningar för en rättssäker och likvärdig bedömning och betygsättning. Arbetet har intensifierats under hösten 2012 men tillsynen visar att det trots insatser finns en osäkerhet hos lärarna gällande bedömning och betygsättning. Därför behöver rektorn vidta ytterligare åtgärder och säkerställa att lärarna är väl förtrodda med regelverket för betygsättning. Rektorn måste också se till eleverna i samtliga ämnen har god kännedom om kunskapskraven för godtagbara kunskaper och för olika betyg i slutet av årskurs 6.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Nybro kommun att vidta nedanstående åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast den 31 maj 2013 redovisas för Skolinspektionen.

Undervisning och lärande

Bedömning

Nybro kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Undervisning och lärande:

- Se till att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet.
- Säkerställa att lärarna samverkar med varandra i arbetet med att nå utbildningsmålen och för att ge överblick och sammanhang.
- Säkerställa att lärarna anpassar undervisningen efter elevers behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande.
- Se till att lärarna ger elever som lätt når kunskapskraven som minst ska uppnås ledning och stimulans för att nå längre i sin kunskapsutveckling.

Motivering

Samordning av undervisning och lärares samverkan

I läroplanen anges att läraren ska samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen och organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjlighet att arbeta ämnesövergripande. Enligt läroplanen har rektorn ett särskilt ansvar för att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större ämnesområden som en helhet. Vidare är det rektors ansvar för att i undervisningen i olika ämnen integrera ämnesövergripande kunskapsområden.

Av intervjuer med rektor och lärare i Fagerslättsskolan framkommer att det på skolan finns forum för samverkan lärare emellan. Forumen leds av arbetslagsledarna som i sin tur träffar rektorn varje vecka. Rektorn tar fram frågor som ska diskuteras i forumen men beskriver också att mycket av tiden går till enskilda elevärenden, information och praktisk planering.

Av intervjuer framgår vidare att diskussioner om samordning av ämnesområden inte prioriterats och att ämnesövergripande arbete sker i begränsad omfattning. Det exempel som Skolinspektionen tagit del av är temat "FN-veckan". I övrigt sker samarbetet sporadiskt och på lärares eget initiativ. Det framkommer att arbetet med lokala pedagogiska planeringarna vanligen genomförs av lärarna var för sig och att undervisningen i olika ämnesområden i låg grad samordnas.

Skolinspektionen bedömer att rektorn måste arbeta för en ökad samverkan mellan lärare i arbetet med att nå utbildningsmålen. Vidare måste rektorn se till att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet samt se till att i undervisningen i olika ämnen integrera ämnesövergripande kunskapsområden.

Anpassning av undervisningen

Enligt skollagen ska i utbildningen hänsyn tas till elevers olika behov. Elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. I läroplanen anges att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov.

På Fagerslättsskolan finns många elever som av olika skäl har svårigheter att nå kunskapskraven. Trots detta framgår av intervjuer att skolan inte arbetar systematiskt med att individanpassa undervisningen efter elevers olika behov. Undervisningen beskrivs

av lärare som lika för alla elever och bristande måluppfyllelse kan av lärare förklaras med att eleverna saknar intresse för ämnet. Vidare får inte alltid de elever som lätt når de mål eller kunskapskrav som ska uppnås den ledning och stimulans de behöver för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. Av intervjuer framkommer att det finns lärare som är bra på att stimulera och göra undervisningen intressant för eleverna samt inspirera elever till att nå längre i sin kunskapsutveckling. Men det framkommer också exempel på motsatsen. Undervisningen är vanligen upplagd på så sätt att eleverna först gör samma uppgift oavsett om de har lätt eller svårt att nå kunskapskraven. Det är först när grunduppgiften är genomförd som eleverna kan arbeta med olika uppgifter.

Det framkommer också av de exempel på skriftliga individuella utvecklingsplaner (IUP) som Skolinspektionen tagit del av att lärare företrädesvis beskriver elevens utvecklingsmöjligheter genom att förslå "IUP-mål" om eleven riskerar att inte nå kunskapskraven. Därmed finns en risk att alla elevers behov av ledning och stimulans för att nå längre i sin kunskapsutveckling inte uppmärksammas av lärarna. Det är vidare oklart vilken betydelse som förslagen till IUP-mål har för lärarnas arbete med att individanpassa undervisningen.

Skolinspektionen bedömer att Fagerslättsskolans arbete med att individanpassa undervisningen brister. Rektorn måste säkerställa att lärarna anpassar undervisningen efter elevers behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt ger elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ledning och stimulans för att nå längre i sin kunskapsutveckling.

Författning

1 kap. 4 § skollagen

3 kap. 3 § skollagen

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning

Lgr 11, 2.2 Övergripande mål och riktlinjer, Kunskaper, riktlinjer

Lgr 11, 2.8 Övergripande mål och riktlinjer, Rektorns ansvar

Grundläggande värden och inflytande

Bedömning

Nybro kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Grundläggande värden och inflytande:

- Se till att utformningen av elevernas inflytande anges i planeringen av verksamheten och att skolan har en tydlig progression för att ge eleverna ökat inflytande utifrån ålder och mognad.
- Se till att alla elever har ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll.

Motivering

Enligt skollagen och läroplanen ska eleverna ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. Formerna för elevernas inflytande ska anpassas efter

deras ålder och mognad. Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen. Rektorn har ett särskilt ansvar för att skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas. Den närmare utformningen av inflytandet ska anges i samband med planeringen av verksamheten.

Av tillsynen framgår att Fagerslättskolan har forum för samråd med eleverna i form av bland annat klassråd och elevråd. Eleverna uppger att de via sina klassrepresentanter kan lyfta frågor från klassrådet till elevrådet och att information förs tillbaka till klassen. Däremot arbetar inte skolan aktivt för att ge eleverna ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. Av intervjuer framkommer att elevernas inflytande över undervisningen varierar mellan lärarna och att lärarna i olika grad bjuder in eleverna till att vara delaktiga. På skolan finns lärare som inför arbetsområden efterfrågar elevernas synpunkter avseende innehåll och arbetssätt och kopplar detta till de lokala pedagogiska planeringarna men alla lärare ser inte till att eleverna har ett verkligt inflytande på undervisningen.

Denna bild överensstämmer med resultatet av Skolinspektionens enkät. I enkäten svarar runt 60 procent av den pedagogiska personalen "stämmer ganska dåligt" på påståendet "Eleverna är med och planerar hur undervisningen ska genomföras". En tredjedel av personalen uppger att påståendet "Jag låter mina elever påverka arbetssätten i undervisningen" "stämmer ganska dåligt".

Eleverna beskriver ett inflytande som enligt Skolinspektionen är begränsat. Inflytandet inskränker sig till att exempelvis handla om att välja vilken bok eleven ska ha som läsläxa och vad eleven ska arbeta med efter det att de obligatoriska uppgifterna är gjorda.

I Fagerslättskolans dokumenterade planering beskrivs enbart elevinflytandet genom olika forum för samråd t.ex. elevråd. Beskrivningar av hur elevernas inflytande över undervisningen ska utformas och hur inflytandet ska anpassas efter ålder och mognad saknas i planeringen. Därmed saknar skolan ett viktigt instrument för att utveckla sitt arbete med att ge eleverna möjlighet till ett reellt inflytande över undervisningen.

Sammantaget bedömer Skolinspektionen att skolans arbete med att ge eleverna inflytande över undervisningen brister.

Författning

1 kap. 10 § skollagen

4 kap. 9 och 14 §§ skollagen

Lgr 11 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter

Lgr 11 2.3 Övergripande mål och riktlinjer, Elevernas ansvar och inflytande

Lgr 11 2.8 Rektorns ansvar

Trygghet och studiero

Bedömning

Nybro kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Trygghet och studiero:

- Säkerställa att samtliga lärare känner till sina befogenheter för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero samt att disciplinära åtgärder dokumenteras i enlighet med författningarnas krav.
- Säkerställa att rektorn anmäler samtliga fall av kränkande behandling till huvudmannen.
- Säkerställa att skolan har en plan mot kränkande behandling som anger vilka åtgärder som ska vidtas och hur de ska följas upp samt innehåller rutiner för rektorns anmälningsskyldighet till huvudman.

Motivering

Beslut om disciplinära åtgärder

Utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Av skollagen framgår bland annat att en lärare i grundskolan får visa ut en elev från undervisningslokalen för högst återstoden av ett undervisningspass, om eleven stör undervisningen eller på annat sätt uppträder olämpligt, och eleven inte har ändrat sitt uppförande efter uppmaning från läraren. Vidare framgår att denna disciplinära åtgärd ska dokumenteras skriftligt av den som genomfört åtgärden.

Av intervjuer framkommer att det händer att lärare vidtar disciplinära åtgärder om elever stör undervisningen. Skolan saknar dock rutiner för hur lärarna skriftligt ska dokumentera sådana åtgärder. Vissa lärare gör egna noteringar men lärarna känner inte vid tiden för Skolinspektionens tillsyn till skollagens krav på dokumentation av disciplinära åtgärder.

Dokumentation av disciplinära åtgärder utgör ett stöd i arbetet med att tillförsäkra elever trygghet och studiero. Det är bland annat ett underlag för att kunna sätta in stödåtgärder samt även ge berörda parter en möjlighet till insyn. Att lärare låter bli att dokumentera vidtagna disciplinära åtgärder är inte i enlighet med författningarna. Det är heller inte tillräckligt att lärare gör egna anteckningar. Mot bakgrund av vad som framkommit vid tillsynen bedömer Skolinspektionen att rektorn vid Fagerslättskolan måste se till att dokumentationen av disciplinära åtgärder vid skolan sker på ett lämpligt och användbart sätt.

Skyldighet att anmäla, utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling

Av skollagen framgår att all personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. Rektorn i sin tur är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förkommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Skolinspektionen vill särskilt framhålla att personalens och rektors anmälningskyldighet är kopplad till huvudmannens skyldighet att skyndsamt utreda omständigheterna och vidta eventuella åtgärder utifrån de uppgivna kränkningarna. Därmed behöver även anmälan till rektorn och huvudmannen ske skyndsamt.

Av Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2012:10) om arbetet mot diskriminering och kränkande behandling framgår bland annat att för att kunna bedriva ett systematiskt arbete mot kränkande behandling är det lämpligt att de rutiner som behövs finns samlade i skolans plan mot kränkande behandling.

Tillsynen visar att lärarna på Fagerslättskolan känner till bestämmelsen om anmälningsskyldighet och att rektorn har tydliggjort att alla incidenter ska dokumenteras och rapporteras. Rektorn anmäler dock enbart allvarliga händelser till huvudmannen. I den plan mot kränkande behandling som skolan följer finns rutiner för personalens anmälningsskyldighet men däremot framgår inte vilka rutiner som gäller för rektors anmälningsskyldighet till huvudman.

Sammantaget måste rektorn säkerställa att huvudmannen får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling. Anmälningsskyldigheten omfattar alla händelser där elever anser sig kränkta och det ska inte göras någon värdering av hur allvarlig en händelse är innan den anmäls till rektorn respektive huvudmannen. Rutiner för rektorns anmälningsskyldighet ska finnas dokumenterade, lämpligen i skolans plan mot kränkande behandling.

Plan mot kränkande behandling

Huvudmannen har en långtgående skyldighet att säkerställa att alla elever har en trygg skolmiljö. Som en del i detta arbete framgår av skollagen att huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Fagerslättskolan har en plan mot kränkande behandling som skolan följer men denna plan utarbetades i okt 2011. Då planen ska utarbetas årligen medför detta att skolan vid tiden för Skolinspektionens tillsyn saknar en aktuell plan mot kränkande behandling. Skolan planerar att utarbeta en ny plan men har vid tillsynsbesöket inte påbörjat detta arbete.

Den plan skolan följer avser enligt den inledande texten förskoleklass, grundskola årskurs 1–6, fritidshemsverksamheten samt modersmålsundervisningen på Fagerslättskolan. Det är dock inte tydligt av övrig text att planen omfattar dessa verksamheter.

Planen innehåller beskrivningar av arbetet och olika rutiner men formuleringarna är generella. Detta medför att det i planen saknas en redogörelse för de konkreta åtgärder som ska påbörjas eller genomföras under det kommande året, kopplade till en aktuell kartläggning av situationen på skolan och till de olika verksamheternas behov. I planen saknas också en redogörelse av hur föregående års åtgärder har genomförts. Vidare saknas i planen perspektivet vuxen–elev. Detta får till följd att det av planen exempelvis inte framgår hur personalen ska agera och hur ansvarsfördelningen ser ut om det finns misstanke om att en vuxen har kränkt en elev.

Sammantaget bedömer Skolinspektionen att det finns brister i skolans systematiska arbete med att förebygga och förhindra kränkande behandling. Rektorn måste säkerställa att det på skolan varje år utarbetas en plan mot kränkande behandling och att denna plan är utformad i enlighet med författningarnas krav.

Författning

5 kap. 6, 7 och 24 §§ skollagen

6 kap. 8 och 10 §§ skollagen

Särskilt stöd

Bedömning

Nybro kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Särskilt stöd:

- Säkerställa att rektorn ser till att behovet av särskilt stöd skyndsamt utreds oavsett vilket ämne det gäller.
- Säkerställa att särskilt stöd ges i den omfattning och på det sätt eleverna behöver och har rätt till.
- Säkerställa att skolan ger studiehandledning på modersmålet till elever som har behov av det.
- Se till att rektorn fattar beslut om åtgärdsprogram och att åtgärdsprogrammen anger vilka behoven är, hur de ska tillgodoseas och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.
- Säkerställa att rektorn fattar beslut om särskild undervisningsgrupp enligt författningarnas krav.

Motivering

Utredning av behov av särskilt stöd

Skolan ska ge alla barn och elever möjlighet att nå utbildningens mål. En del i detta arbete är att skolan ska ge det särskilda stöd en elev behöver. Av skollagen framgår att om det framkommer att en elev befaras att inte nå de mål eller kunskapskrav som minst ska uppnås ska det anmälas till rektorn. Rektorn ska då se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Enligt skollagen ska det särskilda stödet i första hand ges inom den elevgrupp som eleven tillhör. Av skolförordningen framgår att en elev ska få studiehandledning på sitt modersmål om eleven behöver det.

Resultatsammanställningar från Fagerslättskolan visar att det fanns elever på skolan som inte nådde kunskapskraven i alla ämnen år 2011 och 2012. Det framgår av intervjuer att skolan, trots att det år 2011 fanns elever i årskurs 5 som riskerade att inte nå kunskapskraven i alla ämnen, inte säkert utredde elevernas behov av särskilt stöd i andra ämnen än svenska, matematik och engelska. Vidare framkommer att det finns elever som i det skriftliga omdömet befaras inte nå målen och kunskapskraven men som inte har åtgärdsprogram och som inte ges särskilt stöd. Således utreds inte alltid behovet av särskilt stöd och det fattas heller inte enligt rektorn beslut om att åtgärds-

program inte ska utarbetas. Det framkommer också att särskilt stöd inte ges i flertalet ämnen och att det finns flera elever som kan ha behov av studiehundledning på modersmålet men som inte fått stödbehovet utrett och tillgodosett. Vidare ges särskilt stöd i stor utsträckning enskilt eller i mindre grupper och tidsmässigt parallellt med den ordinarie elevgruppens lektioner men i andra lokaler.

På Fagersättsskolan har rektorn överlåtit till skolans specialpedagoger att ansvara för utredning av en elevs behov av särskilt stöd, beslut om åtgärdsprogram samt beslut att inte utarbeta åtgärdsprogram. Rektorn har dock inte skriftligen dokumenterat vilka ledningsuppgifter som överlåtit och till vem. Se även bedömningsområde Ledningsstruktur och organisering av utbildningen.

Sammantaget måste rektorn se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds om eleven befaras inte nå kunskapskraven i något ämne eller uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Skolan behöver också utveckla sitt arbete med att anpassa undervisningen och skapa en organisation som medför att det särskilda stödet i första hand kan ges inom den ordinarie klassen.

Åtgärdsprogram

Av skollagen framgår att om en utredning visar att en elev ska ges särskilt stöd ska ett åtgärdsprogram utarbetas. Om utredningen istället visar att eleven inte behöver särskilt stöd ska det fattas ett beslut om att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas. Av åtgärdsprogrammet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärder ska följas upp och utvärderas. Åtgärdsprogrammet har en central roll i skolans arbete med särskilt stöd genom att vara en hjälp för personalen när det gäller planering och utveckling av den pedagogiska verksamheten kring den enskilde eleven. Det är samtidigt en skriftlig bekräftelse på de stödåtgärder som ska vidtas och bidrar till att ge en överblick.

Vidare framgår av skollagen att åtgärdsprogrammet ska beslutas av rektorn. Rektorn kan överlåta denna beslutanderätt, förutom i de fall stödet innebär särskild undervisningsgrupp, enskild undervisning eller anpassad studiegång.

Åtgärdsprogrammet eller beslutet om att inte utarbeta åtgärdsprogram är de formella besluten och det är dessa som ska skrivas under av beslutsfattaren samt innehålla en tydlig information om möjligheten att överklaga beslutet.

På Fagerslätsskolan utarbetas åtgärdsprogram för elever som ska ges särskilt stöd i framförallt svenska, matematik och engelska. I övriga ämnen utreds som tidigare nämnts inte säkert elevens behov av särskilt stöd. Därmed finns en risk att åtgärdsprogram inte utarbetas för alla ämnen. Skolinspektionen har tagit del av några exempel på åtgärdsprogram som utarbetats på skolan. Åtgärdsprogrammen är inte utformade som beslut, de är inte underskrivna av beslutsfattaren. I besvärshänvisningen saknas information att ett eventuellt överklagande ska ske inom tre veckor från den dag som vårdnadshavaren och eleven får del av beslutet.

Av åtgärdsprogrammen framgår nuläge, mål och skolans åtgärder. De kortsiktiga målen är oftast konkreta men åtgärder är vanligen generellt beskrivna, exempelvis som i formuleringarna "ha all matte i liten grupp" respektive "hjälp av spec.lärare ht-12". Otydligheten medför bland annat att åtgärdsprogrammet kan bli svårt att utvärdera.

Åtgärdsprogrammen saknar också information om hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Detta måste tydligt framgå av ett åtgärdsprogram, redan då beslutet om åtgärdsprogrammet fattas.

Sammantaget måste rektorn se till att åtgärdsprogram utarbetas i enlighet med författningarna, om utredningen visar att en elev ska ges särskilt stöd. Ett åtgärdsprogram ska utformas som beslut och av besvärshänvisningen ska det framgå inom vilken tid beslutet kan överklagas. Av ett åtgärdsprogram ska också framgå konkret hur elevens behov ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Beslut om särskild undervisningsgrupp

Av skollagen framgår att om det finns särskilda skäl, får rektor besluta om att särskilt stöd ska ges enskilt eller i en annan undervisningsgrupp än den som eleven normalt tillhör. Vidare följer av förvaltningslagen att det normalt måste finnas en motivering till ett beslut. Ett beslut om placering i en särskild undervisningsgrupp bör alltid vara begränsat i tid och placeringen ska regelbundet omprövas.

Skolinspektionen har tagit del av beslut om placering i särskild undervisningsgrupp upprättade på Fagerslättskolan. I dessa saknas motivering för beslutet och i besvärshänvisningen saknas information om inom vilken tid ett eventuellt överklagande ska ske. Besluten är tidsbegränsade till att gälla under läsåret 11/12. Men även vid tiden för Skolinspektionens tillsyn finns elever som till övervägande del har sin undervisning i särskild undervisningsgrupp trots att rektorn inte har fattat beslut om detta.

Skolinspektionen bedömer att rektorn måste säkerställa att beslut om att stödet ska ges i annan undervisningsgrupp utarbetas i enlighet med författningarna. Besluten ska innehålla en motivering till beslutet och av besvärshänvisningen ska det framgå att ett eventuellt överklagande ska ske inom tre veckor från den dag som vårdnadshavaren och eleven får del av beslutet. Skolinspektionen vill betona vikten av att skolan är tydlig i sin ambition att eleven så långt det är möjligt har sin undervisning i sin ordinarie klass.

Författning

3 kap. 7–11 §§ skollagen
5 kap. 4 § skolförordningen
20 § förvaltningslagen

Bedömning och betygssättning

Bedömning

Nybro kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Bedömning och betygssättning.

- Se till att lärarna är väl förtrogna med regelverket som gäller för betygssättning.
- Se till att informationen vid utvecklingssamtalet grundar sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till kunskapskraven i läroplanen.
- Se till att de skriftliga omdömena i de individuella utvecklingsplanerna avser elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven.

- Se till att det i de individuella utvecklingsplanerna framgår vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt.

Motivering

Bedömning i förhållande till kunskapskraven och betygssättning

Enligt skollagen ska rektorn se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar. Av prop. 2009/10:165 framgår att rektorn ska se till att lärarna är väl förtrogna med det regelverk som gäller och i övrigt får det stöd de behöver för att kunna sätta rättvisa och likvärdiga betyg. Av läroplanen framgår att betyget uttrycker i vad mån den enskilda eleven uppnått de nationella kunskapskrav som finns för respektive ämne. Som stöd för betygssättningen finns ämnesspecifika kunskapskrav för olika betygssteg. Vidare ska läraren, enligt läroplanen, utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn. Läraren ska också vid betygssättning utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven och göra en allsidig bedömning av elevens kunskaper.

Av Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2011:149) om planering och genomförande av undervisningen framgår bland annat att det är viktigt att elevernas kunskaper bedöms på ett likvärdigt sätt oavsett i vilken klass eller skola de går eller i vilken del av landet de bor. Lärare behöver därför regelbundet diskutera och analysera hur de bedömer elevernas kunskaper i förhållande till kunskapskraven. Detta kan till exempel ske genom att lärare gemensamt diskuterar och samlar en variation av elevarbeten som representerar kravnivåerna. Sådana diskussioner och analyser bidrar till att lärarna utvecklar sin bedömarförmåga och förtrogenhet med kunskapskraven och främjar därmed en likvärdig och rättvis bedömning av elevernas kunskaper.

Tillsynen vid Fagerslättsskolan visar att skolans lärare ännu inte är tillräckligt förtrogna med kunskapskraven för att allsidigt kunna utvärdera och bedöma varje elevs kunskapsutveckling i förhållande till dessa. Skolan arbetar under hösten 2012 med att utveckla personalens kompetens inom området bedömning och betygssättning, bland annat har lärarna flera planerade möten för att i ämnesgrupper diskutera bedömningsfrågor med lärare på närliggande skolor.

Såväl lärare som rektorn anser dock att skolans arbete med den nya läroplanen och kursplanerna inte varit tillräckligt för att lärarna ska känna sig trygga i att bedömningarna av elevernas kunskaper i relation till kunskapskraven blir rättvisa och likvärdiga. Lärarna uttrycker osäkerhet gällande de olika betygsnivåerna och bedömning av elevs förmågor. Exempelvis beskriver lärare att när de jämfört sina bedömningar med det stöd som följt med nationella proven har de insett att de ställt alltför höga krav. Lärarna efterfrågar ytterligare tillfällen för pedagogiska diskussioner på den egna skolan för att gemensamt kunna utveckla former för att säkerställa likvärdig bedömning och betygssättning.

Skolinspektionen bedömer att rektorn måste säkerställa att lärarna är väl förtrogna med det regelverk som gäller för betygssättningen.

Skriftliga individuella utvecklingsplaner

Skriftliga individuella utvecklingsplaner utgör en del i skolans fortlöpande arbete med att informera elever och vårdnadshavare om elevens kunskapsutveckling. Av skollagen framgår att läraren vid utvecklingssamtalet, i en skriftlig individuell utvecklingsplan, ska ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i. Utvecklingsplanen ska också sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Av Skolverkets allmänna råd "Utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen" (SKOLFS 2012:16) och kommentarer till dessa, framgår att skriftliga individuella utvecklingsplaner konkret bör beskriva vilka insatser som skolan ska göra, och vad eleven och vårdnadshavaren kan göra, för att eleven ska ha framgång i skolarbetet. Omdömena ska inte innehålla beskrivningar eller värderingar av elevens personliga egenskaper.

Lärarna på Fagerslättskolan genomför utvecklingssamtal varje termin och i samband med dessa utarbetas skriftliga individuella utvecklingsplaner för eleverna. Skolinspektionen har tagit del av exempel på utvecklingsplaner upprättade under vårterminen 2012. Kvaliteten varierar i de omdömen som lärarna skrivit. Vissa omdömen ger god information om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven medan andra saknar en sådan beskrivning. I vissa ämnen framgår endast vilka delar av det centrala innehållet som undervisningen behandlat och i några omdömen beskrivs och bedöms elevens intresse, attityd och aktivitet. Det framgår dessutom inte alltid konkret och tydligt vilka insatser som skolan behöver vidta för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen. Istället beskrivs insatserna mer generellt, som exempelvis att skolan ska "ge god undervisning", "ge möjlighet att repetera" och "ge extra matte-hjälp".

Det framgår vidare av intervjuer att lärarna vid utvecklingssamtalet informerar elever och föräldrar om eleverna når målen för årskursen eller inte i varje ämne. Däremot är det i vissa ämnen oklart för eleverna vilka mål lärarna bedömt att de nått. Samtalet uppges fokusera mer på vad eleven gjort i de olika ämnena än på elevens kunskapsutveckling i förhållande till läroplanens kunskapskrav.

Sammantaget måste rektorn se till att informationen vid utvecklingssamtalet grundar sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till kunskapskraven i läroplanen. De skriftliga individuella utvecklingsplanerna måste också utarbetas enligt författningarnas krav, så att dessa kan vara ett verktyg för att synliggöra elevens kunskapsutveckling och utvecklingsmöjligheter för elev och vårdnadshavare.

Författning

3 kap. 14 § skollagen

10 kap. 12 och 13 §§ skollagen

Lgr 11 2.7 Övergripande mål och riktlinjer, Bedömning och betyg

Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen

Bedömning

Nybro kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen:

- Se till att rektorn har god kunskap om det inre arbetet i skolan och verkar särskilt för att utbildningen planeras och utvecklas med inriktning att uppfylla de nationella målen för utbildningen.
- Säkerställa att rektorn ser till att den pedagogiska personalen arbetar utifrån de nationella styrdokumenterna.
- Se till att rektorn tar ansvar för att det bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och utveckling av utbildningen.
- Säkerställa att rektorn tar ansvar för att kvalitetsarbetet är dokumenterat.

Motivering

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ledas och samordnas av en rektor. Rektorerna ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Rektorerna beslutar om sin enhets inre organisation. Enligt skollagen ansvarar rektorerna för att ett systematiskt kvalitetsarbete genomförs vid enheten. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara de nationella mål som finns för utbildningen. Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras.

Läroplanen anger att rektorerna, som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan, har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorerna ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Rektorerna har ansvaret för skolans resultat.

Sedan maj 2012 finns en ny rektor på Fagerslättskolan. Av intervjuer framgår att rektorerna är tillgängliga för både personal och elever. Vidare arbetar rektorerna med att stärka sin kunskap om skolans dagliga arbete genom att lyssna in verksamhetens nuläge. Däremot har rektorerna vid tiden för tillsynen ännu inte tagit tydliga initiativ för att utveckla utbildningen trots att det finns stora behov av att förbättra elevernas kunskapsresultat. Rektorerna har tankar om olika förbättringsåtgärder men dessa är inte tydligt gjorda för personalen.

I detta beslut finns flera exempel på att skolans dagliga arbete inte är systematiskt inriktat mot att de nationella målen uppfylls. Vidare finns exempel på att den pedagogiska personalen inte alltid arbetar utifrån de nationella styrdokumenterna. Samtidigt konstateras att rektorerna inte fattat de beslut som följer av författningarna exempelvis avseende skolenhetens inre organisation.

På Fagerslättskolan har under tidigare läsår tagits fram kvalitetsredovisningar. Den senaste avser läsåret 2010/2011 och av den framgår vissa resultat. Exempelvis på genomförd trivselenkät och på nationella prov i svenska i årskurs 3 och 5. Det saknas dock resultatsammanställningar och åtgärder för att utveckla andra ämnen än svenska. På skolan finns ingen dokumentation av kvalitetsarbetet för läsåret 2011/2012 och det är

oklart för rektorn hur kvalitetsarbetet ska dokumenteras framöver. Däremot har skolan en planering av verksamheten för läsåret 2012/2013 med prioriterade mål och utvecklingsområden. Denna planering har utarbetats under den tidigare rektorns ledning men enligt den nuvarande rektorn arbetar skolan enligt planen.

Sammantaget bedömer Skolinspektionen att det finns brister i skolenhetens pedagogiska ledarskap och systematiska kvalitetsarbete. Rektorn tar inte, vid tiden för Skolinspektionens tillsyn, ett tydligt ansvar för att utbildningen inriktas på de nationella målen och för att det vid skolenheten bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och dokumentation.

Författning

2 kap. 9 § skollagen

4 kap. 4–7 §§ skollagen

Lgr 11 2.8 Övergripande mål och riktlinjer, Rektorns ansvar

Ledningsstruktur och organisering av utbildningen

Bedömning

Nybro kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Ledningsstruktur och organisering av utbildningen:

- Se till att rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och i övrigt fattar de beslut som följer av författningarna.
- Se till att det är tydligt i vilka fall, och till vem, rektorn har överlåtit enskilda ledningsuppgifter eller beslutsbefogenheter.

Motivering

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska fatta beslut om sin enhets inre organisation och får uppdra åt en anställd eller uppdragstagare vid skolenheten, som har tillräcklig kompetens och erfarenhet, att fullgöra enskilda ledningsuppgifter.

På Fagersättsskolan är det specialpedagogerna som fattar beslut om åtgärdsprogram utan att rektorn beslutat om en sådan arbetsfördelning. När rektorn tillträdde rektorstjänsten i maj 2012 fanns det en fördelning av ledningsuppgifterna som innebar att specialpedagogerna hade ledningsuppgifter dock var detta beslut inte dokumenterat. Rektorn tog över den tidigare rektorns befintliga organisation men har inte själv beslutat att överlåta några ledningsuppgifter. Rektorn har inte heller dokumenterat den delegation som den tidigare rektorn bestämt och som också följs på skolan. Det är viktigt att rektorn är tydlig med i vilka fall och till vem rektorn har överlåtit enskilda ledningsuppgifter.

Författning

2 kap. 9–10 §§ skollagen

Erbjudande av utbildning och uppföljning av elevens närvaro

Bedömning

Nybro kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Erbjudande av utbildning och uppföljning av elevens närvaro.

- Se till att skolan erbjuder eleverna i förskoleklassen modersmålsstöd i enlighet med författningarna.

Motivering

Enligt skollagen ska förskoleklassen medverka till att elever med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Skolans ansvar för att medverka till elevernas språkutveckling har stärkts i och med 2010 års skollag. Enligt prop 2009/10:165 ska modersmålsstöd i förskoleklass i första hand vara en pedagogisk fråga för förskoleklassen. Det framgår bland annat att i varje förskoleklass där det finns elever med annat modersmål än svenska ska aktiviteter, arbetsätt, miljö och material anpassas till elevernas behov. Det kan till exempel handla om att tillhandahålla material och sagoböcker på elevernas modersmål. Det kan också handla om att ha musikstunder och andra typer av samlingar där fokus ligger på elevens kultur och där svenska begrepp används parallellt med begrepp på elevernas modersmål.

På Fagerslättsskolan finns elever med annat modersmål än svenska och för dessa elever finns modersmålsundervisning att tillgå. Föräldrarna ansöker om detta. De elever vars föräldrar önskar modersmålsundervisning kan få detta av modersmålslärarna enskilt eller i mindre grupp. Utöver detta modersmålsstöd arbetar inte skolan systematiskt med att utveckla förskoleklassens elevers modersmål i den vardagliga verksamheten. Vidare har inte rektorn och förskolelärarna diskuterat förskoleklassens förstärkta uppdrag att medverka till elevernas språkutveckling både avseende modersmålet och det svenska språket.

Skolinspektionen bedömer att Fagerslättsskolans arbete avseende att medverka till att elever med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla sitt modersmål brister. Det är viktigt att personalen i förskoleklassen är medveten om att detta ingår i deras uppdrag och planerar och genomför sin verksamhet därefter. Personalen i förskoleklassen ska arbeta med modersmålsstöd oberoende av om föräldrarna önskar det eller ej. Mot denna bakgrund måste rektorn säkerställa att förskoleklassen medverkar till att även elevernas modersmål utvecklas.

Författning

9 kap. 10 § skollagen

I ärendets slutliga handläggning har deltagit utredarna Jon Torkelstam, Sofia Lindstrand och Josefin Brüde Sundin.

På Skolinspektionens vägnar

Allan Westerdahl
Enhetschef

Anette Bergstrand
Föredragande/Utredare

Bilaga:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför regelbundet tillsyn i alla kommuner för att granska skolväsendet. Tillsyn genomförs samtidigt i de fristående skolor som finns i kommunen.

Vid tillsynen tar Skolinspektionen ställning till i vad mån verksamheten ger förutsättningar för barn, ungdomar och vuxenstuderande att nå de nationella målen och bedömer om huvudmännen uppfyller de krav som författningarna ställer på verksamheten. Tillsynen fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevernas möjligheter att uppnå kunskapsmålen. Förutom att Skolinspektionen bedömer måluppfyllelsen inriktas tillsynen mot tre huvudområden: **Elevernas utveckling mot målen, ledning och utveckling av utbildningen samt enskild elevs rätt.**

Varje skola får efter besöket ett beslut där iakttagelser och bedömningar som rör den granskade skolan redovisas. För offentliga huvudmän sammanställs iakttagelser och bedömningar, som rör huvudmannens ansvar för utbildningsverksamheten i kommunen, i ett beslut (kommunbeslut). Kommunens förskoleverksamhet och verksamheten vid fritidshemmen redovisas i var sitt sammanfattande beslut. Fritidshem vid fristående skolor inspekteras i anslutning till tillsynen av den fristående grundskolan. Skolinspektionen ger alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på sakuppgifter i besluten.

Skolinspektionens granskning avser emellertid inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i skolväsendet utan i vilken utsträckning huvudmannen, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i besluten grundas på de dokument som huvudman och skolor lämnat samt på de iakttagelser och intervjuer som genomförts vid besök i verksamheten. Även annan information från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts. Skolinspektionen använder olika tillsynsmetoder vilket innebär att besöken vid skolor och verksamheter kan variera avseende såväl omfattningen som av vilka grupper som intervjuas. Vid kommunala förskolor och fritidshem grundar sig inspektionen i huvudsak på intervjuer med personal, föräldrar och ledning.

För den offentliga verksamheten kompletteras alla beslut med en muntlig återrapportering av inspektörerna till företrädare för huvudmannen.

Inom de områden där Skolinspektionen bedömt att det finns brister har huvudman och rektor eller förskolechef ett ansvar för att åtgärder vidtas. Med anledning av tillsynen ska huvudmannen till Skolinspektionen redovisa vilka åtgärder som har vidtagits i verksamheterna inom den tid och i den ordning som anges i beslutet.

Ytterligare information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/Tillsyn).